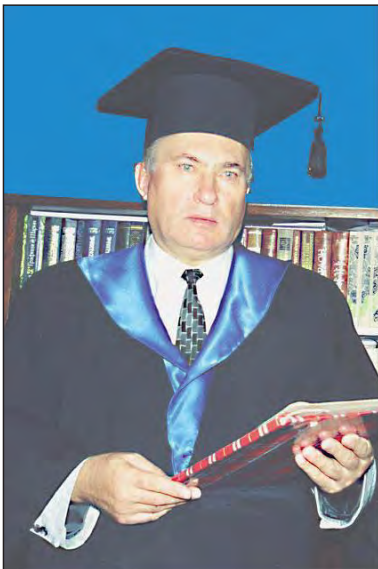

СЛАВЕТНІ ПОСТАТІ СВІТУ

ДО 140-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО ЕТНОМУЗИКОЗНАВЦЯ К.В. КВІТКИ

Валентин Бугрим
доктор філософії,
член правління
Всеукраїнського благодійного
культурно-наукового фонду
Тараса Шевченка,
м. Київ

ДЕ НАРОДИВСЯ І ХТО ТАКИЙ КЛИМЕНТ КВІТКА?

4 лютого – День народження видатного мого односельця (за записом) *Климент Васильовича Квітки*, ушавленого світового етнографа і фольклориста, професора, збирача пісень (6000 творів), одного з фундаторів музичної етнографії, чоловіка *Лесі Українки*.

Климент Квітка народився 23 січня (4 лютого) 1880 у с. Хмелів на Сумщині (за іншими даними у Києві) на день Климента. Нащадок старовинної козацької родини рано лишився сиротою (батько помер від туберкульозу). Мати не могла утримувати сина, тому віддала п'ятирічного хлопця на виховання в сім'ю київських міщан *Карпових*, але частенько приходила пошантажувати, влаштувати скандал, отримати гроші. Музиці Кльоня, так його ласково називали в дитинстві (а Леся Українка називала «Квіточка»), навчався з 7 років у приватних вчителів, згодом – в училищі Київського відділення Російського музичного товариства; закінчив Київську гімназію № 5 із золотою медаллю, в університеті Святого Володимира отримав освіту юриста. У 1920-х роках Климента Квітку висували на звання академіка, але він відмовився. Тоді членами Української академії наук у 1929 р. стали більшовики *Скрипник М.О.* (1872–1933) і *Затонський В.П.* (1878–1938)*.

Климентій Квітка знав 13 мов – дві класичні, три новоевропейські, сім слов'янських та грузинську.

Народився він дійсно 1880 року, як пишуть всі джерела у Хмелев'ї Роменського повіту Полтавської губернії (тепер Сумська обл.). Ясна річ, що словники і енциклопедії, не кажучи вже про авторів, переписують одне в одного і поширюють цю неточність? Бо насправді ж, – це не зовсім так. Але спершу трохи передісторії.

На 3-му курсі навчання в КДУ ім.Т.Г. Шевченка я слухав курс лекцій «Теорія і практика перекладу», який вів ерудований викладач *В.Г. Іваненко* (зазнав гоніння з часом, нині президент і співфундатор Українського університету, Вашингтон, США; друзі по ФБ). Було знайомство зі студентами групи. Почувши, що я з Хмелева, він одразу ж запитав: *А хто із відомих учених народився у вашому селі? Я дипломатично відповів, що не пригадую! – Климент Квітка!* – сказав викладач. Виявляється, що В.Г. Іваненко досліджував його біографію, бував у наших краях, дійшов навіть до церковних книг (очевидно, у Роменському ЗАЦСі). Написав і опублікував статтю «Климент Квітка» у київському академічному журналі «Народна творчість та етнографія» (1970 р., кн.1, с. 70–73).

* Скрипник М.О. був активним прихильником українізації. Затонський В.П. – учасник жорстокого придушення Кронштадтського повстання моряків проти більшовицької диктатури, один із виконавців Голодомору в Україні (1932–1933, Київська та інші області), керував демонтажем мозаїк і фресок Михайлівського Золотоверхого монастиря у 1933 р.

Скрипник М.О. покінчив життя самогубством, Затонський В.П. був страчений під час сталінських репресій у 1938 р.

Климентій Квітка

Мене це теж зацікавило і я також почав поступово досліджувати біографію свого славного земляка. Але остаточно зайнявся лише ось тепер.

Поспілкувавшись з секретарем сільради (1980-і роки), місцевим уродженцем, який віддав праці 45 років, знав фактично 4-и покоління хмелівців, я зрозумів, що Климент Квітка народився не у Хмелові. Секретар сказав, що у Хмелові в записях сільради людей із прізвищем Квітка не значиться. Але, насправді виявилось, що мешкали (!) в Хмелові **КВІТКИ**. Дану розвідку я розіслав для уточнення декому із колег, вчених, земляків і отримав схвальні відгуки (від Заслуженого працівника культури України **Валентини Єфремової** та экс-начальника управління Міністерства України **Володимира Федька**).

ЩО ЗАСВІДЧИВ РЕЄСТР ПОКРОВСЬКОЇ ЦЕРКВИ?

Але серйозно до пошуків (10–16.02.2019 р.) підключився вихідець із Хмелева, провідний у галузі сайтобудівник і комп'ютерник **Олексій Федько**. Йому вдалося знайти дещо принципове, майже відкриття родин с. Хмелова середини XIX століття, що він мені терміново і надіслав:

Отже, жив у Хмелові **КВІТКА** і, можливо, це батько вже згаданого **Василя Квітки**, тобто дід Климентія (звіряємо роки народження), про кого дане дослідження!? І, тим більше, жив із родиною **Василь Квітка**, тобто батько Климентія Квітки. **А це – ще один серйозний доказ на підтвердження народження видатного етномузикознавця саме у Хмелові.**

Із деяких джерел мені стало відомо, що начальником Хмелівської поштової станції був **Василь Квітка** (батько), який одружився із **Софією** з хутору Фастівці за Смілем, а жили вони між Хмеловом і Басівкою. Що його мати була з хутора Фастівці, що за селом Хустянка Смілівської волості. Це підтверджує і краєзнавець **Феодосій Сахно** у своїй книзі «Історія Смілого»: «1879 року **Марія Михайлівна Фастівець**, що мешкала в хуторі Фастівці Смілянської волості, виходила заміж за начальника Хмелівської поштової станції **Василя Квітку**, а наступного 1880 року народила сина **Климентя Васильовича**, що в 1900 роках став чоловіком **Лесі Українки**».

Про це ж свідчила досліднику творчості Квітки, доценту Київського університету імені Т.Г. Шевченка **Володимир Іваненку** племінниця **Климентя Васильовича Євдокія Прокопівна**. Донька **Параски**, рідної сестри **Климентя**, **Дуся** (у заміжжі **Листопад**) тривалий час жила у нього в Києві, найбільше з-поміж усіх сестер родичалася і спілкувалася з ним. **Вона підтвердила те, що Квітка народився у містечку Хмелів**, яке на той час було великим торговим населеним пунктом **Роменського повіту**. За моїм архівним дослідженням, у селі було тоді близько 20-ти кустарно-ремісничих промислів, як сказали б нині: малого бізнесу. Мешканці були прихожанами двох православних церков і одної єврейської, діти різних станів навчалися у земському училищі. Щонеділі влаштовувались великі базари, чотири рази на рік у Хмелові ярмаркували.

Перечень фамилий, которые содержатся в исповедной росписи Покровской церкви с. Хмелов Роменского уезда Полтавской губернии (с. Хмелів Роменського району Сумської області). В алфавитном порядке. – А-К. 1859 год. – Источник: ГАСО, ф. 960, о. 3, д. 363.

Агиев Алексеев **Альбоха** Ананьев Андрущенко Бабка Багритый Бакан Балюда Балюра Барабаш Бардак Барсук **Батюга** Бебык Безинько Беркут Бобер Бовтута Богославец Богослов Божко Болячкин Бондаренко Брекмар Бублик **Бугрим** Будок Бурда Быбек **Васильченко** Верега Винненко Власенко **Вовна** Водарский Гамей Глушков Глушак Гнатенко Гомейко Горбань **Горбатко Гордейко** Гребака Губа Губенко Гужва **Гулай** Гутенко Гутик Давидович Даценко Деденко **Дема Дема** Демченко Денищенко Дехтяр Диценко Довгополой Домашенко Дороган Дудка Дуплей Дурак Дяденко Евтушенко Ерема Еровый Железняков **Жеребный** Живуцкий Жидько **Журид** Заец Заика Заль Запарченко Зелентович **Зеленый** (с.Заклимок) Землянтович Зенченко **Зозуля** Зюба **Иващенко** Ильницкий Кайдаш **Каленовский** Каливод **Картавый** Каряев Кастецкий **Кашук** Кашей **КВІТКА** Кириленко Кирявкин Кислый Климач **Клименко** (були) Клишкин Клопоть **Клочко** (були) Коварный **Ковган Ковтуненко Козаренко Козаченко** Козерод Колесник (с. Заклимок) Коловод **Коновал** Коротя Корчак Корчев **Кривогуз** Кривоненко **Крикун** Кузьменко Куриленко Кутель Кутовой Кушир**

Изучение генеалогии в ГАХО, ГАСО, ГАПО, ЦГИАК, других архивах Украины.

**** Виділено ті прізвища, які й нині наявні у Хмелові. КВІТКА, звісно, виокремлено великими буквами (– В.Б.)**

ХМЕЛЕВЬ – КОЗАЦЬКЕ СЕЛО І ВОЛОСТЬ

Уперше село Хмелів згадується у документах початку XVIII ст. Історична назва – Хмелев. Як доказ цьому може служити й стаття в «Большом Энциклопедическом словаре Брокгауза и Ефрона»: «Хмелов – местечко Полтавской губернии, Роменского уезда, при реке Хмеловке, в 18 верстах от уездного города. Жителей 5377. Три ярмарки, земская школа. Кустарные промыслы (древодельные, ткацкие, металлообрабатывающие и др.) быстро развиваются. В 1885 г. кустарей насчитано 33, в 1888 г. — 260, в 1898 г. — 584».

Нині назва села пишеться і позначається всюди як Хмелів.

Хмелівська волость тоді займала досить велику територію. Станом на 1885 рік складалася з 55 поселень (зокрема Басівка, Велика Бутовка, Велика Будка, Калинівка, Рогинці та ін. — В.Б.), 18 сільських громад. Населення – 13029 осіб (6420 чоловічої статі та 6609 – жіночої), 1880 дворів господарства. Хмелів – колишнє державне та власницьке село при річці Хмелівка за 28 верст від повітового міста, 3800 осіб, 629 дворів, 2 православні церква, школа, 9 постійних будинків, 41 вітряний млин, 4 лавки, 4 кузні, 4 маслобійних заводи, базари по неділях. Площа 21 282 кв. км (1885 р.)***.

Земля Хмелівської волості		
	Площа, десятин	У тому числі орної, десятин
Сільських громад	11122	8195
Приватної власності	9786	5456
Казенної власності	106	—
Іншої власності	268	218
Загалом	21282	13869

Родина Квіток проживала між нинішніми Хмелевом і Басівкою. Встановив це В.Г. Іваненко, знавець біографії і творчості Климента Квітки, який у 1960-х роках зустрічався з далеким родичем Квітки Іваном Петровичем, вивчав церковні книги та реєстр козаків Хмелівської сотні Лубенського полку. У мене теж є ці та деякі інші давні реєстри Лубенського полку, Роменської і Хмелівської сотень, але по Хмелеву прізвище козаків Квіток, як пращурів, не знаходиться. Хоча велика Хмелівська козацька сотня була з чималою територією і, можливо, козак десь там і значився...

МІЖ ХМЕЛЕВИМ І БАСІВКОЮ?

Отже, дослідники зазначали, що жила родина Квіток не у Хмелеві і не у Басівці. Звісно, мова йде саме про проживання, а не охрещення, тому що Покровська парафія була великої і до неї входило декілька сіл. (Див. таблицю Хмелівської волості). Вдалося встановити чи не вперше, що у родині Василя і Софії Квітки було троє синів: Климента, Федір, Матвій. Жили заможнo... Між Хмелевим і Басівкою були села – Заклимок, Велика Бутовка, Гаї і Пшінчине. Все це й продукувало проблему визначення села народження вченого.

Усі села, включаючи і Басівку, як вище зазначено, – належали Хмелівській волості. Прізвищ Квітка по Хмелеву виявлено, а по Заклимку, їби, не виявлено. З'ясовую наявність Квітки по В. Бутівці. Тоді с. Велика Бутівка було великим. По селу протікав пересихаючий струмок із заґаченням. Місцеві розрізняють й донині В. Бутівку (нагорі) і Малу Бутівку – унизу. Село Велика Бутівка знаходиться на правому березі р. Хмелівки, вище по течії на віддалі 2 км; далі у конотопському та хмелівському напрямках розміщено с. Заклимок, нижче за течією на віддалі 1 км, як у долині, гніздиться с. Басівка, на протилежному березі – с. Червоне. Тоді с. Велика Бутівка було відносно заможним, нині там є всього декілька садиб. Церкви тут не було. Село Бутівка, а тепер, насправді, хутір Бутівка. Як їхати, повернувши з траси Т-1907 Ромни–Конотоп, а точніше: Хмелів–Ромни, на Басівку, цей хутір буде зліва, захований у лісах та полях. Райське місце! Я бував там тричі. Навряд чи Климент Квітка там народився, оскільки це, мабуть, була парафія Басівської церкви, а записали його, як стало відомо, в одній із церков Хмелева.

А сам учений писав якось, що він народився у Києві, у родині нащадків українських козаків (у деяких публікаціях написано про кровні зв'язки з родом відомого українського письменника *Гр. Квітки-Основ'яненка*, але це не відповідає свідченням самого Климента Квітки в «Автобіографії», яка зберігається в архіві Музею музичної культури ім. М. Глінки в Москві. (Може, це тому, що мати Лесі Українки була проти їхнього шлюбу і називала його «якимось жebraком», або точніше, мабуть, так казали і хотіли, як кияни, *Карпови*, котрі усиновили хлопця).

А у тій же «Автобіографії» К.Квітка уже згодом зазначав, що народився у селі Хмелеві. Після спілкування зі старожилами Великої Бутівки, зокрема *Солдатенко Н.П.* (дівоче прізвище *Демченко*) (10.02.2019) з'ясувалося, що вона не пригадує когось із таким прізвищем навіть у ті часи, коли у селі було 100 садиб (Перепис 2001 р. – В.Б.)...

Виходить, що наймовірніше, що Кл. Квітка, може, народився у с. Пшінчине, що знаходилося праворуч перед Басівкою. Його назва походить від слова Пшінька, жив такий пан і його дражнили Пшінька (може, від любительства до пшона). Село Пшінчине розташоване на правому березі річки Хмелівка, вище за течією на відстані 0,5 км розташоване село Басівка, нижче за течією 0,5 км розташоване село Великі Будки, на протилежному березі – село Заріччя. Пшінчине постраждало внаслідок геноциду українського народу, проведеного урядом СРСР у 1923–1933 та 1946–1947 роках. У селі мешкало 70 осіб, а нині 9 хат (на 12 лютого 2019 р.). У Басівці і у Пшінчиному були й досі є кілька родин із прізвищем Квітки. Приміром, раніше мешкала родина Петра Федоровича і Галини Яківни Квіток (які жили спершу в с. Пшінчине) з синами Віталієм і Миколою, обоє агрономи за фахом. Нині у Басівці мешкають їхні двоюрідні Григорій Іванович Квітка і Лідія Іванівна Тютюнник (дівоче Квітка). Про них розповів мені спершу і частково екс-директор Басівської загальноосвітньої школи, мій односелець і шкільний товариш *Микола Олексійович Чихар* (37 років директорствував) (09.02.2019, телефоном) і потім колишній секретар Басівської сільради

*** Джерело: Волости и важнѣйшія селенія Европейской Россіи. По даннымъ обслѣдованія, произведеннаго статистическими учрежденіями Министерства Внутреннихъ Дѣлъ, по порученію Статистическаго Совѣта. Изданіе Центральнаго Статистическаго Комитета. Выпускъ III. Губерніи Малороссійскія и Юго-Западныя / Составиль старшій редактор В. В. Зверинскій. – Санкт Петербургъ, 1885.

Ольга Олексіївна Петрич (телефоном, 10.02.2019). Дуже важливо й цікаво, що Микола Петрович Квітка, який мешкає нині у с. Біловоди Роменського ж району (переїхав із Басівки), займається родоводом КВІТОК. І з ним, звісно, намічається з цього приводу спілкування...

РОДОВІД КВІТОК

За джерелами, Квітки – старий український (черкаський, слобожанський) рід козацького старшинського походження гербу Лис. Квітки з'являються в XVII столітті спершу на Полтавщині, де один із Квіток був Гадяцьким полковником, а потім переселяються в Слобідську Україну, де Квітки теж були полковниками різних слобідських полків і пов'язали своє ім'я з облаштуванням міста Харків. Разом із *Донцями-Захаржевськими*, *Куликовськими*, *Шидловськими* склали дворянську еліту місцевого значення після московської анексії. Після розформування полкового устрою Слобожанщини в 1765 році влилися в загальноімперську аристократію, давши кілька генералів і губернаторів. За легендою, викладеною славетним письменником і представником даного роду *Григорієм Федоровичем Квіткою-Основ'яненком*, рід Квіток один із найперших, що появився на Харківщині. Син опального московського боярина, Хлопчик-сирота Андрій, за свою красу прозваний Квіткою закохується у красиву дочку київського воєводи. Разом зі своєю обраницею він тікає на майже незаселену тоді Слобожанщину, започаткувавши новий козацький рід, який згодом було внесено в VI і II частини родовідної книги Харківської, Полтавської і Херсонської губерній.

Але... У деяких роменських краєзнавців є припущення, що Кл. Квітка народився навіть у с. Воцилисі. Які цьому заперечення: по-перше, Воцилиха знаходиться за Басівкою (5 км), прямо на р. Хмелівка і належала до Недригайлівської волості; по-друге, за переказами ані в описах Воцилихи, ані Басівки, ані навіть Великих Булок (які входили до Хмелівської волості), – не значиться прізвище саме Кл. Квітка. Екс-секретар Басівської сільради *О.О. Петрич* (30 років працювала на цій посаді) сказала (10.02.2019, телефоном), що ані у Воцилиці, ані у Великих Будках, ані у Великій Бутівці, ані у Бесарабці, ані у Гаях людей із прізвищами Квітка у переписі не значилося...

СПІЛКУВАННЯ З НАЩАДКАМИ І РОДИЧАМИ КЛ.КВІТКИ

Я спілкувався (11.02.2019 р., телефоном) із родичами Кл. Квітки по його братові Федору – *Віталієм Петровичем Квіткою* (с. Басівка). Він підтвердив свою рідню з видатним музичним етнографом, зазначивши, що батько його – це Петро Федорович, а у нього батько – Федір Васильович, рідний брат Климента Васильовича. Хоча це по родоводу не зовсім так. (Їх родовід іде від Омелька Васильовича, теж брата Кл. В. Квітки). Віталій Петрович Квітка схильний думати, що, як він чув від старших Квіток, та як казав його батько сином: наш відомий родич Климентій Васильович походить із Хмелова, а, може, народився він і на Заклимку, бо це тоді, за його словами, була одна територія: «Але більше знає мій брат Микола Петрович Квітка, оскільки він досліджував родовід, – сказав він насамкінець. – Даю вам його телефон...».

Поспілкувалися плідно (11 лютого 2019 р., з 19:15 до 20:25). І М.П. Квітка сказав, що він дійсно трохи досліджував свій родовід та відомості в нього в основному від свого батька. Жили тоді вони у с. Пшінчине, про яке вже йшлося. У Василя Квітки було троє синів: Климентій, Омелько і, здається, Федір. Якщо – це він, то Федір Васильович виїхав в Іркутськ, займався лікарською справою і у 1977 році розшукував уже звідти свою рідню, вийшов на Петра Федоровича, але спілкування продуктивного не вийшло. Можливо, через неоднозначне ставлення до Климентія Квітки або через таку віддаленість та відсутність якісного зв'язку. – *Мій рід*, – сказав Микола Петрович – *іде від Омелька Васильовича, який купив землю у Пшінчиному і тут оселився, у якого було двоє синів: Матвій (його син Пилип загинув під час Другої Світової війни у 1941 р.) і Федір (мій дід). У Федора був син Петро, тобто мій батько.*

На краю садиби Квіток у Пшінчиному, туди вниз до яру, є родинний цвинтар, де поховані Омелько, Федір, Петро та Галина Квітки.

На родову думку Миколи Петровича Квітки, його знаменитий пращур Климентій Васильович Квітка, як він сказав, «100 процентно не народився у Пшінчиному». Щодо Пшінчиного ще й таке міркування. У сусідній Басівці була церква і Пшінчине належало до її парафії, тому хрестити дитину десь в іншій парафії не було можливим, оскільки село Басівка належала до Хмелівської волості (див. вище таблицю), а церква була своя і досі також є.

Климент Квітка (стоїть)
зі старою сестрою та її родиною.
Кінець 1890-х років

ПОВЕРТАЮЧИСЯ ДО ПЕРШОДОСЛІДНИКІВ

Звісно, я не міг обійтися без думки одного з перших біографів К.В. Квітки, президента Українського університету у Вашингтоні, мого ерудованого університетського викладача **Володимира Григоровича Іваненка**. Оскільки ми друзі у ФС, я написав йому в месенджері (12.02.19. 01:39): *Поважний Володимире Григоровичу. Пише вам Валентин В. Бугрим із Києва. Ви у мене викладали "Теорію і практику перекладу" у КДУ і тоді я від Вас дізнався про Кл. В. Квітку, який, ніби, народився у моєму селі Хмелєві, як він сам написав у "Автобіографії". Я знаю, що Ви були у наших краях, досліджували біографію Кл. В. Квітки. Вивчені мною джерела засвідчують, що, ніби, у Хмелєві не було Квіток (це на час написання листа. – В.Б.). Але ви серйозно досліджували і, ніби, писали, що він народився між Хмелєвом і Басівкою. То де ж народився Климентій Квітка?*

Відповідь не забарилася (12.02.2019.16:39):

Пане Валентине, дякую за пам'ять і увагу! Ви запитуєте у мене про те, чим я займався півстоліття тому. Можна було б просто відадресувати Вас до моїх статей і розвідок, але Ви, мабуть, хоч якісь та читали. Тому тепер я можу сказати лише так: місце народження Квітки – одна із тих загадок, яка, очевидно, не буде підтверджена офіційними документами (Виокремлення моє. – В.Б.). Моїми джерелами були: автобіографія самого Квітки, а також свідчення його племінниці Євдокії Прокопівни Листопад (дочка сестри Квітки Параски), яка, власне, й спонукала мене зайнятися вивченням його життя і діяльності. З цією метою я їздив по Роменщині. Мені допомагав відомий там краєзнавець Феодосій Сахно. Разом з ним у Хмелєві ми надібали якогось дядька, який щось пам'ятав

про Квіток. У пошуках документального підтвердження я тоді ж передивився церковні книги відповідного періоду в Роменському архіві ЗАГС. Але нічого не знайшов. В усякому разі у мене було достатньо аргументів заперечити твердження інших джерел, що Квітка народився в Києві: Карпови усиновили його, коли йому було біля 5 років, і їм напевно просто вигідно було стверджувати про його народження саме в Києві. У моєму архіві напевно збереглися якісь записи. На жаль, плівка із фонозаписами розповідей Є.П. Листопад, які я робив 1970–1972 роках, розмагнітилася. Захочете покопатися в моєму архіві – ЦДАМЛМ України, ф. 1111.

Я подякував:

Дуже дякую, пане-добродію Володимире, за Ваше повідомлення. Я вивчив багато джерел, зокрема і Вашу статтю у журналі "Народна творчість і етнографія" (1970 р.), Вас цитує також Вікіпедія. Вашим матеріалом я завершую свою статтю "Де народився Климент КВІТКА? До 140-ліття від Дня народження". Якщо Ви не проти, я буду цитувати Вас, оскільки я з Вами згоден, хоча у мене є дві версії, де він народився, відкинувши аргументовано 5 курсованих серед істориків та краєзнавців припущень...

З пошаною, академік Валентин В.Бугрим.

Будете в Києві – давайте знати!...

*Володимир Іваненко: Цитуйте скільки завгодно, пане академік! Цікаво, яка версія спливла у вас. Звісно, дам знати. Ви напевно в курсі, що я активно співпрацюю з М. Тимошиком. Наскільки мені відомо, ви працюєте в тому ж університеті. Тут у нас визрівають деякі ідеї щодо поглиблення співпраці... Не виключено, що ми постукаємо й до вас. (12.02.19.16:40 за Києвом. – В.Б.)****.*

Леся Українка з родичами. Ліворуч праворуч:
Перший ряд (сидять): С. М. Драгоманов, Олександра Шимановська.
Другий ряд (сидять праворуч): Марія Каргашевська, Леся Українка.
Третій ряд (стоять): Климент Квітка, Олена Пчілка, Ізидора Косач, Ольга Косач-Кривинюк, М. В. Кривинюк.
Зелений Гай, літо 1906 р.

ТО ДЕ Ж НАРОДИВСЯ КЛИМЕНТ КВІТКА?

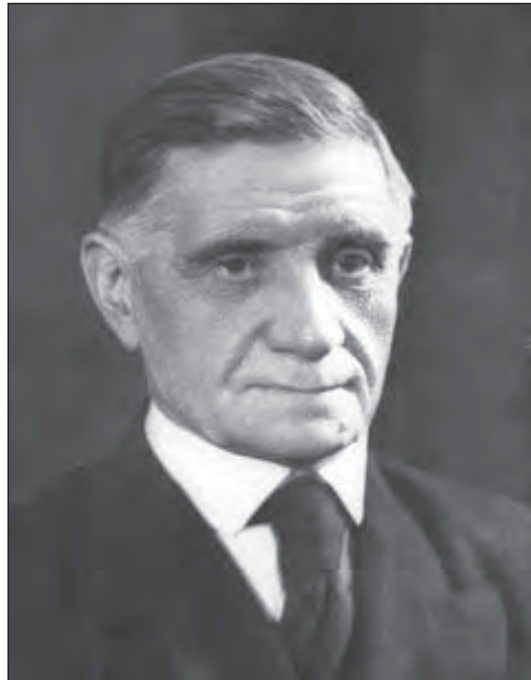
Отже: фактологія має бути історично точною, без усіляких приписувань. Тобто залишається фактологічно очевидно за церковними реєстраціями, що Климент Квітка народився або у Заклимку, або на окраїні Хмелева, що територіально тоді був даліше за нинішні межі, охоплюючи і Заклимок... Хоча є застережним твердження першого дослідника, вже згадуваного В.Г. Іваненка: місце народження Квітки – одна із тих загадок, яка, очевидно, не буде підтверджена офіційними документами. Та все ж таки найімовірніше, що Климент Васильович Квітка народився на окраїні Хмелева, адже для його батька, який працював, як уже зазначалося, начальником Хмелівської поштової станції, отже логічно й записати було сина в церкві великого волосного козацького містечка/села Хмелева... Та й у своїй біографії Климент Квітка, як уже зазначалося, писав, що народився він у селі Хмелеві.

КОРОТКО ПРО СВІТОВИЙ ВНЕСОК УЧЕНОГО та ЙОГО ВШАНУВАННЯ ...

Внесок Климента Васильовича Квітки у вітчизняну етномузичну культуру великий і новаторський. Маючи добротну музичну освіту, постійну практику, він розробив нову методичку польових досліджень, теоретичні основи етномузичної соціології, зробив відкриття у сфері походження і поширення первісних звукорядів, хроматизмів (інтервальна система, в основі якої лежить півтон), ритмічних архетипів і народних музичних інструментів, написав і видав 9 наукових праць, заснував Кабінет народної музики, ставши етномузикознавцем світового рівня.

Аж дивно, а, може, й закономірно, що ніде на Роменщині та Сумщині не увічнено його пам'ять. Як би там не було, видатний український вчений світового рівня Климент Квітка заслуговує пам'ятника на своїй малій батьківщині... Така Ініціація готується, і згоду підписати її дали світочі української науки, культури та письменства, хмелівці, громадяни України ...

Post factum: Професор і письменник **Віктор Жадько** надіслав вельми важливий матеріал зі свого архіву щодо К.В. Квітки: "Трохи додаю про Квітку, щось вивчав із його біографії, занотовував. Квітка Климент Васильович навчався в Музичному училищі Київського відділення Російського музичного товариства в Києві по класу фортепіано у Л. Зетеля та Григорія Ходоровського. Закінчив 5-ту київську гімназію 1897. З 1896 збирав народні мелодії, співпрацював з ж. "Київська старина", у 1902 видав збірник народних пісень. Тоді ж з'явилися наукові дослідження «Матеріали для вивчення мелодійного складу українських пісень, розташовані за системою П. Сокальського» У 1902 році закінчує Юридичний ф-тет ун-ту імені св. Володимира; у студентські роки працював деякий час концертмей-

Климент Квітка. 1950-ті роки

стером хору університету. 1907 року одружився з Ларисою Петрівною Косач; видав фотоскопічним способом двотомник «Мелодії з голосу Лесі Українки». В 1902–1905 працює в Тифліському окружному суді. З листопада 1917 – "товариш (заступник) генерального секретаря судових справ Української Центральної Ради". 31 березня 1918 призначений на посаду товариша (заступника) міністра юстиції УНР. У 1920–1933 працював в Академії наук Української РСР, де організував Кабінет музичної етнографії (1922), одночасно викладав у Київському вищому музично-драматичному інституті ім. М. Лисенка. За вісім років опублікував 40 наукових статей, досліджень, докладних рецензій, 2 збірники народних пісень.*****

У 1933 переїхав до Москви, працював у консерваторії, де читав курс "Музика народів СРСР" (з 1933 – професор). 8 лютого 1934 року заарештований в т. зв. "Справі славистів", сфабрикованій ОДПУ, й на 3 роки ув'язнений, відбував покарання у сумнозвістному концтаборі «Карлаг» (Алма-Ата, Казахстан). 13.04.1936 звільнений і поновлений на роботі в Московській консерваторії, де трудився до кінця життя на посаді професора та завідувача Кабінету народної музики. Від 1937 до 1945 і від 1949 – науковий керівник заснованого ним же Кабінету вивчення музичної творчості народів СРСР (нині Науковий центр народної музики імені К.В. Квітки). За 17 років за особистої участі Квітки в консерваторії створено багатонаціональний фольклорний фонд із 6000 записів. У 65 років одружується вдруге, з 25-річною піаністкою Галиною Лукиніною Кащеєвою (1920–1962). Похований на Ваганьківському цвинтарі Москви (11 дільниця), що я й сфотографував". ■

**** Редколегія журналу "Світогляд" також звернулася до Володимира Іваненка, щоб отримати відповідь на викладені в статті Валентина Бугрима розвідки, та отримала таку відповідь: "Пані Маріє, Прочитав статтю В. Бугрима. Цікава краєзнавча розвідка. У матеріалі, очевидно, описка в датуванні. Вибори в ВУАН, про які йдеться, були не 1922, а 1929 року. Щодо Скрипника й Затонського як причину відмови Квітки обиратися на академіка я не зустрічав навіть натяку. Це явно чиясь вигадка. Квітка чітко умотивував свою відмову на користь Ф. Колесси, і оприлюднена в газетній публікації причина цілком збігається з тим, що Квітка писав у листах до колег. Отже, годилося б подати посилання на періоджерело інформації, а якщо періоджерела не існує, – краще видалити. Тим більше, що це не має відношення до теми статті. Усе про Хмелів та околиці – дуже цікаве і пізнавальне. Будуть запитання – пишіть. Щиро – В. І." (31.03.2019).

***** Народні пісні, записані з голосу Лесі Українки Климентом Квіткою (<https://www.l-ukrainka.name/uk/Folklore/Kvitka.html>).